
PENTRU NOI ANCHETE DIALECTALE

DE

M. ZDRENGHEA

Catedrele de limbă română de la facultățile de filologie din București și Cluj au prevăzut în planul de activitate științifică întocmirea unei « Antologii de texte dialectale ». Lipsa unei astfel de lucrări s-a făcut simțită mai ales în timpul seminariilor de dialectologie și gramatică istorică, în cadrul cărora exercițiile practice se făceau cu mare greutate din cauza numărului redus de exemplare din colecțiile de texte dialectale apărute pînă acum. Catedra de limbă română de la Facultatea de filologie din București și-a trecut în plan întocmirea părții referitoare la dialectul român și meglenoromân, iar cea de la Facultatea de filologie din Cluj este pe punctul de a termina partea privitoare la dialectele dacoromân și istroromân.

În strîngerea materialului pentru dialectul dacoromân, colectivul din Cluj s-a izbit însă de la început de o mare greutate: lipsa de texte din anumite regiuni ale țării. Anchetele dialectale făcute pînă în prezent (cu excepția celor pentru Atlasul lingvistic român) nu au fost organizate după un plan de ansamblu; fiecare cercetător și-a ales localitățile după plac. Pentru ca să-și poată da seama de felul cum se prezintă rețeaua localităților anchetate, colectivul catedrei de limbă română de la Cluj a întocmit o hartă pe care au fost trecute localitățile ilustrate în Antologie prin texte culese de diferiți cercetători.

Ca valoare științifică, materialul adunat este foarte variat. În unele colecții din care s-a scos material, se întrebuițează transcrieri literarizate sau, eventual, se notează numai particularități cu totul caracteristice (de ex. în « Graiul nostru », « Arhiva de folclor ») pe cînd în altele se notează cele mai fine nuanțe de pronunțare (« Texte dialectale » culese de acad. Emil Petrovici).

Fără să facem deosebire între aceste texte, harta ne-a dat totuși cîteva indicații pe care nu le-am putut neglija. Am văzut astfel că sînt regiuni în care rețeaua

de puncte cercetate este foarte deasă (părți din Banat, Hunedoara, Bihor, Oltenia). Acestea sînt regiunile în care cercetătorii au considerat că vor găsi lucruri « interesante », pe cînd altele (îndeosebi cîmpia Transilvaniei și Muntenia) au fost aproape complet neglijate, crezîndu-se că graiul din Muntenia, de exemplu, se apropie în așa măsură de limba literară încît cercetarea lui nu prezintă nici un interes. La o verificare mai atentă am constatat că și acolo se găsesc particularități de grai pe care mulți nici nu le bănuiau în regiunile respective. Iată numai două exemple. Pînă la anchetele făcute pentru ALR s-a crezut că așa-zisul *u* final [șoptit nu se întîlnește decît în Transilvania. Hărțile Atlasului ne arată că el se găsește și în unele părți ale Munteniei (îndeosebi în locurile pe unde se făcea trecerea cu oile, de la munte spre Dobrogea, pentru iernat). Palatalizarea labialelor, despre care mulți cred că e caracteristică Transilvaniei și Moldovei, se întîlnește și în Muntenia.

Dacă institutele de lingvistică ar întocmi o hartă asemănătoare în care să consemneze însă nu numai localitățile din care s-au cules texte, ci, în general, toate localitățile anchetate pînă acum, s-ar putea stabili în mod precis care sînt regiunile și raioanele cu mai puține localități anchetate și atenția cercetătorilor ar fi îndreptată în primul rînd spre acestea.

Cu personalul care există în prezent la institutele de lingvistică și care e pregătit pentru cercetări dialectale, credem că în decursul unei veri s-ar putea remedia, în mare măsură, lipsa semnalată, adunîndu-se material din cît mai multe localități neanchetate pînă acum. Aceasta ar constitui și o verificare a personalului care urmează să facă anchetele pentru viitorul Atlas lingvistic al limbii romîne.